

Kozmoloji

Kâinatın yapısını, bir bütün hâlinde inceleyen ilim. Kozmoz kelimesi, uzayın güzelliği anlamına gelir. Kozmoloji çalışmaları, çok eski zamanlara kadar uzanmaktadır. Modern kozmoloji ise Einstein'ın izâfiyet teorisi neticesinde 1917'den sonra ortaya çıkmıştır.

Kur'ân-ı kerîmde; **“Dağları, yerinde duruyor görüyorsun, halbuki bunlar bulut gibi hareket etmektedir.”** meâlindeki Neml sûresi 8. âyet-i kerîmesini büyük âlim Beydâvî (vefatı M. 1285) tefsir ederken; “Yerinde duruyor gördüğün dağlar, bulut gibi boşlukta hızla gitmektedir. Büyük cisimler, bir cihete doğru hızlı gidince üstündekiler, bunun hareket ettiğini duymaz” buyurmaktadır. Meşhur İbni Hazm Ali bin Ahmed El-Fasl kitâbında, yer küresinin yuvarlak olduğunu ve döndüğünü âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîflerle, bundan dokuz asır önce isbât etti. Yer küresinin çapı ve güneşin yükseklik dereceleri Mûsâ bin Şâkir'in oğulları Ahmed ve Muhammed kardeşler tarafından, Halîfe Me'mun zamanında Sincar ve Küfe sahrâlarında ölçüldü.

Yaşadığı devirde ve günümüze kadar kitapları senet kabul edilen büyük İslâm âlimi İmâm-ı Gazâlî (1059-1111) dünyânın döndüğünü, maddenin yapısını, ay, güneş tutulmasının hesaplarını çok ince bir şekilde yazmıştır. İslâm âlimleri, kozmolojiyi, bir yandan kâinâtdaki fizik-ötesi âlemleri kavramak için yardımcı ilim olarak kullanırken; diğer yandan da kâinâtı fizikî olarak incelemişlerdir. İslâm kozmolojisinin sembolü, mîrac hâdisesidir. Bilindiği üzere Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) bir gecede kısa bir an içinde, Mekke'den Kudüs'e oradan da yedi kat göklerin ötesine gitmiş. Cenab-ı Hakk'ı görmüş ve O'nunla konuşmuştu. On ikinci asırda yaşamış büyük İslâm âlimi Fahreddîn Râzî Tefsir-i Kebir adıyla bilinen meşhur tefsirinde mîrâcın fiziksel olarak da inkâr edilemeyeceğini, fen ve matematik yoluyla çeşitli şekilde ispat etmektedir. Kitapları, astronomi ve kozmolojik gerçeklere büyük açıklamalar getirmiştir.

1500 senelerinde İslâmî ilimlerin tesiri ile rönesans hareketleri başlamış ve Avrupa'da, müspet düşünen bilim adamları ortaya çıkmıştır. Bunlar fen bilgilerinin çoğunu ve hepsinin temelini İslâm kitaplarından aldılar. Bunlardan Kopernik, Batrûcî ve İbn-i Şâtır'ın eserlerinden alarak kozmoloji üzerinde çok isâbetli görüşler ileri sürdü. Kopernik, güneşi ışık ve ısıdan ibâret düşünüp, kâinâtın ortasında kabul etmiş, dünyâ ve gezegenlerin, güneş etrafında bir yörüngede döndüğünü söylemiştir. Kepler ve Galileo da Kopernik'in fikirlerini desteklemişlerdir. Son senelerde yapılan incelemeler açıkça göstermiştir ki Kopernik bu nazariyesini Batrûcî ve İbn-i Şâtır'dan alarak kendine mâl etmiştir. Galileo, 1610 senesinde jüpiterin dört uydusunu keşfetmiştir. İslâm âlimlerinin kitaplarından öğrenerek, dünyânın kendi etrâfında döndüğünü söylediği vakit, Hıristiyân âlemi birbirine karışmış ve kendisi aforoz edilmiştir.

1924 senesine Amerikan astronomu Edwin Hubble, Samanyolu yıldız sistemini (galaksi) teşhis ederek, kozmolojide en büyük adımı attı. Fakat daha sonra kâinâta Samanyolu galaksisi gibi daha birçok galaksilerin varlığı anlaşıldı. Güneş sistemi, samanyolu galaksisinde bir nokta gibi kalmaktadır.

İslâm kozmolojisinde astronomi ve fizik ölçülerinde ilk çalışmaları yapanlar El-Bîrûnî ile Kutbuddin Şîrâzî'dir. Bilhassa El-Bîrûnî'nin astronomi ve matematikle, kozmoloji çalışmaları önemlidir.

Kaynak: Yeni Rehber Ansiklopedisi